

ÖREBRO-KAROLINAREN

Utgiven av Sällskapet Örebro-Karolinare
i Stockholm

N:r 26

November 1966

Örebro-Karolinaren

UTGIVEN AV

SÄLLSKAPET
ÖREBRO-KAROLINARE
I STOCKHOLM.

N:r 26

REDAKTÖR:

PER TEGNER

Nov. 1966

”Skolmästarna skola med en redlig underhållning försörjda varda”

Då man i dessa dagar nämner orden *l ä r a r e* och *s k o l a* är det nästan alltid i samband med orden *l o c k o u t* och *s t r e j k*. Sambandet är sannerligen något nytt, i varje fall för svenska förhållanden.

Och ändå har det säkerligen under gångna tider ofta varit frestande för den svenske läraren att gripa till strejkvapnet — om han hade känt till det och om han haft rätt att begagna det. Den regel om ett anständigt underhåll, som citerats i rubriken och som finns inskriven i 1571 års skolordning, har under följande århundraden ofta blivit bortglömd.

Stadgandet kan vara värt att återge i sin helhet: »Eftersom arbetaren är sin lön värd, såsom Skriften säger, skola skolmästarna med en redlig underhållning försörjda varda, ty det är visst att ingen kan bättre vara värd ett gott underhåll än en trogen och flitig skolmästare». Dessa snart 400 år gamla ord lämpar sig förunderligt väl som argument i våra dagars lärarkonflikt!

Nej, strejka fick inte lärarna förr i världen. Från 1615 finns det en bestämmelse, som rent av kan sägas innebära en tjänsteplikt. Den lärare som underlät att på bestämd timme komma tillstädes i skolan, skulle plikt a en mark. (I K. F. Karlsons »Blad ur Örebro skolas historia», som varit redaktörens källa i dessa stycken, finner man också den i sammanhanget mera pittoreska bestämmelsen från samma tid, att lärare som »övade drickande på otillåten dag — annat än onsdagseftermiddag — skulle böta en hel daler»). — Om således för sen ankomst medförde böter, är det uppenbart att helt uteblivande från skolarbetet på grund av t.ex. missnöje med lönen skulle ha renderat den försumlige betydligt svårare straff.

Att i denna för lärare och elever mycket allvarliga tid sysselsätta sig med att redigera en skrift sådan som Örebro-Karolinaren — som till stor del brukar handla om svunna, idylliska skolförhållanden — kan väl synas vara ett slags eskapism. Måtte den ärade läsaren anse det vara en förlåtlig eskapism! Ty Örebro-Karolinaren skall utges som vanligt den här tiden på året. Dock kommer häftet litet senare än vanligt, men det beror inte på strejk av redaktören (det är bäst med klara besked i dessa tider!) och inte heller på lockout från dennes arbetsgivares sida.

Att årsskriftens omslag i år går i rött — den vanliga färgen på strejkaffischer — är en ren tillfällighet! Färgbytet — det andra sedan 1939 — markerar blott en vilja till förnyelse. Om en sådan kan spåras också i annat än den yttre ramen, och läsaren av årsskriften kan säga sig ha fått »redlig underhållning» i sistnämnda ords numera vanliga betydelse, har redaktören ingenting emot att det obefintliga anställningsavtalet prolongeras på oförändrade villkor.

STEN HAGLIDEN

Prolog med citat

vid karolinaredagen i Örebro den 4 juni 1966

Vid Vivalla höll caterpillarn skrävel.
Det gnistrade omkring hans stora stålkäft.
Det stänkte av saliven: jord och stubbflis.
En lärling rattade. Hans beatleshår
i vårlig hårdvind flög och flängde.
Han visslade. — Det hördes ej i brölet.
Ur härjat videsnår brann såren gula
och kvistar skimrade av unglank savblod.
Men detta måste till, att västerborna
skulle få bo. Till parallella tankar tvangs jag,
student med måne och med gråa testar,
när jag i strubbel följde med trafiken
vid gamla Pumpkäll. Högt där sköt i skyn
den karske Krämarn, skillrande av glas . . .
Förbi med låga träkåks-Söder!
med gammelträden invid rännstenskanten!
Allt detta måste till, och helt förgäves
vi spjärnar mot det nya, det som växer.
Det måste vi förstå, vi som kan räkna
årsringarna till förti och däröver.
Men att ett vemodsstänk hos oss kan bränna,
och att vi skall få syna dagens värden
kanhända stundom med reservationer,
det bör ni inse, ni med färre ringar i vitfärsk ved!

Också i skolan rivs det och förvandlas,
Visst finns där mycket antikverat, stelbentheter,
visst har med rätta nysignaler hissats.
Men i all stress-reform, och konstruktivisk hetta
krävs sans och broms, en vettig och en framsynt!

Vårt bygge störtar hop, om inte grunden
är gjuten fast av samgång, hänsyn, normer.

Vid Vivalla har caterpillarn stannat,
och vi står tysta, dödade av larmet.
Tillbaka vrider vi vårt ur, lång tid . . .

Han kommer där på blåsig, spårig lerväg
att se sitt gamla hem. Nyss har han genomlidit
en fimbulvinter lik den i år vi haft. —

Här hör du honom! Friskt han ordar,
Wivallius, stursk, fjärranårig skolkumpan,
och de orden kan tiden inte plåna och förvandla:

»Giv glädje och tröst, låt lärkan ej dö,
låt leva sommarens svala.

Hugsvala vart bröst på Sveriges ö,
som nu mån sorgligt tala.

Giv sommar, giv blommor,
giv gott grönt hö,
låt göken ropa och gala.»

»Gör dagen oss lång, gör natten oss klar!

Låt duggregn varma nerfalla,
och locka till sång den fågel som har
tyst varit vinteren kalla.

Låt klinga, låt springa
många hjon, många par.

Låt fröjdas människor alla.»

»Ja, ljuvliga sol, du fattig mans vän,
som ditt sken ingen vill spara.

Lys uppå vårt bo med sommar igen,
låt köld och torka bortfara.

Nu längta, nu trängta
kvinnor och män

att gå i solskenet klara.»

Karolinare-dagen 1966

Klockan i Karolinska läroverket kallade lördagen den 4 juni 1966 forna elever till »lektion» i skolans aula. Hundratalet karolinare från när och fjärran mötte upp för att fira »Karolinare-dagen» – ett arrangemang som nu ägde rum för sjätte gången.

Initiativet till dessa sammankomster togs av rektor Urban Ursing, som också själv ordnade de två första »dagarna» 1946 och 1950. Från 1954 står Sällskapet Karolinare i Örebro som arrangör, naturligtvis i samarbete med läroverkets rektor. Sällskapets ordförande sedan starten 1954 är överste Gösta Mårtenson. —

Dessa vart fjärde år återkommande festligheter benämndes tidigare »Örebro-studenternas dag», men namnet har ändrats till »Karolinaredag», dels på grund av att det ju ej blott är karolinare som kröner sig med den vita mössan i Örebro, och dels därför att medlemskap i karolinarföreningarna icke är förbehållet dem som tagit studenten. —

Redan en god stund innan klockan ringde in började karolinarna samlas utanför sin gamla skola. Först på plats var givetvis karolinarordföranden Gösta Mårtenson. Så småningom bildades allt större grupper av gamla skolkamrater. Luften surrade av »kommer-du-ihåg?» och »hejsan-Svens-

Jeremias i Tröstlösa uppvaktas med blommor av överste G. Mårtenson och red. »Kå-Kå».

son-hur-har-du-det?» Redaktionschefen i Nerikes Allehanda Sture Roseen, vice ordförande i hemstadens karolinarsällskap, och sällskapets klubbmästare i många år, major Alf Gerhardsson, numera bosatt i Hälsingborg, ilande runt och hälsade på alla tillströmmande. Årets prologskald, Sten Hagliden, läste igenom sitt manuskript en sista gång före framförandet.

En av de sista som skyndade genom dörren till aulan var landshövdingen i Kronobergs län, Gunnar Helén, studentkamrat (1936) med läroverkets nuvarande rektor Carl Olof Bergström, som svarade för hälsningsanförandet.

Sten Hagliden läste därefter sin »Prolog med citat» — citaten ur Lars Wivallius' »Klagovisa över en torr och kall vår», med dess gripande uttryck för en våldsamt längtan till sol och grönska efter en lång vinter, var sannerligen väl valda efter den ovanligt stränga vintern 1965—66.

Så följde högtidstal av professor Gösta Berg. »Det förflutna och det närvarande» var titeln på talet. — Både detta och Sten Haglidens prolog finnes införda på annan plats i detta häfte. —

Högtidligheten avslutades med att rektor Rune Franzén, Köping, 40-årsjubilerande student, framförde »Fantasier» på den gamla orgel som han spelat? på många gånger vid morgonbönerna under skoltiden på 20-talet.

Därefter tog rektor Bergström med de närvarande på en rundvandring i läroverkets lokaler.

*

På kvällen samlades karolinarna till middag på Strömparterren. Rektor Urban Ursing tecknade i ett tal bakgrunden till Karolinare-dagarna och hyllade samhörigheten bland alla karolinare i förskingringen. Den äldste närvarande, riksbankskamreraren Josef Stenius, student 1902, talade å veteranernas vägnar.

Fyra jubilerande årsklasser fanns med på middagen, nämligen 1926, 1936, 1946 och 1956 års studenter. En av »36:orna», landshövding Gunnar Helén, harangerade sin skola i ett versifierat anförande, som väckte genklang även hos övriga årsklasser. — Red. har fått förmånen att publicera talet i detta häfte. —

Två speciellt inbjudna lärare upplivade under kvällens lopp gamla minnen tillsammans med forna elever. Det var lektorn Gustav Sandsjöe och adjunkten Gustav Berger, gäster hos årgång 1926 resp. 1946.

I samband med middagen utnämndes tre personer till hedersledamöter av Sällskapet Karolinare i Örebro. Det var ordföranden i det stockholmska karolinarsällskapet professor Gösta Berg, redaktören Karl S. Karlsson (»Kåå») och major Alf Gerhardsson.

*

Till sist skall nämnas att läroverkets äldste student, 98-åriga skalden Jeremias i Tröstlösa — student 1888 —, under dagen uppvaktades med blommor av bl. a. överste Mårtenson.

Ur referat i Nerikes Allehanda i
stort sett rätt utdraget betygar
P T

Det förflutna och det närvarande

Högtidstal på karolinardagen i Örebro den 4 juni 1966.

Av GÖSTA BERG

För oss alla som har samlats till minnesfest i denna ärevördiga sal faller det sig naturligt att låta tankarna gå tillbaka till de dagar, då vi själva nötte bänkarna här, det må ha varit under de ganska litet inspirerande morgonbönerna, vid mera solenna tillfällen, när rektor lät sin vältalighet strömma över oss eller i samband med mödosamma och stundom nervpåfrestande skrivningar. Det intryck skolan efterlämnat är så vitt jag förstår högst skiftande, beroende på temperament, på graden av fysisk motståndskraft i ungdomen eller helt enkelt på tillfälligheter, ej sällan i form av lärare som förstått att tända gnistan och väcka slumrande intellektuella resurser eller sådana som tvärtom saknat blick för det ovanliga, det särpräglade hos en eljest begåvad yngling, som av denna anledning tvingats utveckla sina eventuella anlag utan egentligt stöd från skolans sida.

Det är emellertid en iakttagelse som vi alla kunnat göra, att den belastning som mödosamt genomlidna skolår medfört, successivt lättar med tiden och att vi så småningom blir allt mera benägna att se till de positiva sidorna av våra upplevelser, de ljusa stunderna i vårt levnadslopp. Inte minst beträffande skolåren är Hugo Hamiltons vackra ord i hög grad giltiga:

Likt en solglimt över skog och hagar,
där Din trötta fot gick fram i går,
skimrar minnet av förflutna dagar,
ungdomslängtan, gångna arbetsår.
Allt som hämmat Dina steg försvunnit,
blott en solglimt är den väg Du hunnit.

Jag är väl medveten om att jag i denna stund talar till olika generationer av Örebrokarolinare, till dem som är långt äldre än jag och till de alldeles unga. Säkerligen har vi ganska skilda erfarenheter och vad jag säger avser närmast min egen tid, det första världskrigets år och åren närmast därefter. Sedd ur vidare synpunkter var detta en period av våldsam spänning och dynamisk dramatik, men häremot kontrasterar, närvi nu blickar tillbaka på utvecklingen, ett egendomligt statiskt tillstånd på skolans och undervisningens områden. Visst förekom även då. diskussioner om vad som kunde vara av godo eller ondo på detta fält, men jag har ett bestämt intryck av att detta meningsutbyte höll sig inom. en

ganska trång krets, närmast bland lärarna själva. När man jämför förhållandena med våra dagars oerhört starka engagemang i alla utbildningsfrågor blir kontrasten mycket påfallande.

Vi som växte upp under den mera idylliska skolans tid kan inte undgå att göra våra jämförelser, även om dessa många gånger blir osakkunniga och kanske vilse-ledande. Ett par gånger i livet kommer de flesta av oss i varje fall i mera påtaglig kontakt med dessa problem, nämligen när våra barn vandrar genom skolans numera ganska vindlande torngångar, kanske också när våra barnbarn står inför samma upptäcktsfärd.

Det råder nog ingen tvekan om att våra dagars Örebrokarolinare får en i många stycken bättre utbildning än vad vi fick. Jag behöver endast peka på de främmande språken, där vi endast undantagsvis hade lärare som själva kunde tala dem eller i varje fall var sinnade att demonstrera denna sin förmåga i klassrummet. Hur avundas vi inte en senare generations skolgossar och skolflickor som åtminstone hjälpligt kan göra sig förstådda redan när de första gången beträder utländsk mark. Då även vi så småningom blev internationella hade vi mycket att ta igen och endast få av oss har väl nått den färdighet som följer med att redan som barn ha blivit förtrogna med ett andra tungomål.

Men detta är naturligtvis endast ett exempel. På oändligt många andra områden får våra dagars alumner en mycket vidare utblick över mänskligt vetande än vad vi fick. I själva verket är det väl så att redan kvantiteten av det stoff som rimligen bör ingå i allmänbildningen ökat till den grad att det numera framför allt gäller att välja vad som inom ett rikt fält kan vara särskilt lämpat att dyrka vidare eller åtminstone fästa uppmärksamheten vid. Det gäller som var och en förstår särskilt de naturvetenskapliga ämnena, där forskningen genomlevat en så rik och dramatisk utveckling, att vad min generation lärde sig ter sig som rena naiviteter utan egentlig relation till den äventyrliga verkligheten.

Och ändå: lämnade oss inte den gamla skolan trots allt ett rikare utbyte och en mera livsnära information i alla de större frågor som vi sedermera mötte i livet? Även vår nuvarande ecklesiastikminister har ju erkänt att den utbildning de gamla gymnasierna gav utan tvivel stod på ett mycket högt stadium, samtidigt som han menade — säkerligen med rätta — att dessa höga krav inte kunde uppehållas vid en bildningens decentralisering, sådan som den närvarande tiden kräver. Ytterst beror allting naturligtvis på om man anser att skolan främst är till för kunskapsinhämtande eller för karaktärsdaning, eller — som man snarare skulle vilja säga — skolning av omdömet. Det är i det sammanhanget som åtskilliga av oss gammalmodiga med mycken tvekan ser på den be' trängda ställningen som beredes de ämnen som vi förr i tiden kallade de humanistiska.

För egen del känner jag mig mycket sinnad att ge de av våra lärare en särskild eloge som förstod att möta vårt intresse på dessa fält med en öppen och odogmatisk inställning. Den frihet de lämnade oss i våra studier var efter tidens sätt att se förebildlig. I våra dagar är önskemålet ett helt annat och syftar mera direkt till effektiv kunskapsinmatning. Jag glömmer inte när jag för några år sedan skrev en minnesruna över en

högt skattad lärare och särskilt framhöll hans förmåga att i fria, nästan universitetsmässiga former få en hel klass levande intresserad för sitt ämne. Runan föll under ögonen på en av mina vänner i Kungl. Maj:ts kansli och han gjorde instinktivt den reflexionen att det var uppenbart att det måste ha varit en ganska klen lärare!

Nu är det alldeles klart att den s. k. karaktärsutbildning som den gamla skolan lämnade var både på gott och ont, kanske mest på ont: Den sökte inplanta i oss en mängd konventionella uppfattningar i religiösa, politiska och estetiska hänseenden — inte alltid i överensstämmelse med lärarnas egen uppfattning men inte desto mindre mycket verkningsfullt. Det var ett led i skolans och skolväsendets principer, bottnade i 1600-talets autoritära samhällsuppfattning. Alla medborgare skulle då ha samma tro, samma världsåskådning och samma smak, nästan som i Hitlertidens Tyskland. Det är denna uppfattning som kommer till synes i Haqvin Spegels psalm, som den svenska tingsallmogen under århundraden fick sjunga, när man samlades för att skipa rätt i enskilda och allmänna angelägenheter:

Si huru gott och ljuvligt är,
Att bröder kunna sämjas,
Att en den andra haver kär,
Och allas framgång främjas.
Som hälsokraft av balsam går,
Likså ett folk av endräkt får
Sin rätta kraft och hälsa.

Det är självfallet inte den karaktärsdanningen vi vill önska tillbaka i vår skola och i skolväsendet över huvud taget. Snarare raka motsatsen: en uppfostran till relativism, till medvetande om hur föga enhetliga våra omdömen är och hur principiellt likaberättigade de måste vara. Alla kan inte tillägna sig ett fast och klart omdöme, men skolan bör åtminstone kunna bidra — och har säkert redan gjort det — att skapa ett visst motstånd mot människans benägenhet att ryckas med av de propagandadriver, som med stor skicklighet ideligen organiseras av dunkla krafter på alla områden av kulturlivet, från de mest triviala till de mest subtila. Den relativism, den fördomsfrihet — i ordets djupare mening — den »trolöshet» för att begagna den tvetydiga och suspekta termen i dagens kulturdebatt, som man skulle vilja att den moderna ungdomen tillägnade sig, har en djupare bakgrund i den nya syn vi vunnit över människans historia i stort.

Det är nu snart hundra år sedan Viktor Rydberg skrev de magistrala raderna:

Ur nattomhöljda tider
emot ett mål,
fördolt för dig
O mänsklighet du skrider
i sekler fram din ökenstig.

Din dag är blott en strimma
som lyser blek och matt —
se framom henne dimma
och bakom henne natt!

Den redan från antiken ärvda uppfattningen om den unilineära kulturutvecklingen, gemensam för alla folk och för alla delar av världen, endast här och var fördröjd av omständigheternas makt, passade gott samman med den victorianska – eller om vi så vill den oskarianska – tämligen hämningslösa kulturoptimismen. Den antropologiska forskningen – den som sysslar med människans ställning i omvärlden – har visat att utvecklingen är långt mera komplicerad och nyckfull och, framför allt, att våra värdeomdömen om andra uppfattningar än våra egna i oändligt många fall är oberättigade och måste revideras. Detta kommer ganska klart till synes i de ord en berömd forskare för några år sedan skrev om den på sin tid så livligt och så lidelsefullt debatterade historikern Arnold Toynbee:

»Toynbee tror att det finns ett berg att bestiga, en stig att följa. Men sanningen är, för att bruka hans eget bildspråk, att vi ser gestalter i vila eller i rörelse i ett dimhöljt fjärran, men vi vet inte något om deras inbördes läge: vi vet inte vilken klippavsats som är högre eller lägre än de andra. Eller med andra ord: Vi ser bilar röra sig, stanna eller stå stilla. Men vi vet inte om de rör sig i en gränd, på en fyrfilig autostrada, på öppna fältet eller i en cirkelrund arena – vi vet inte ens om där finns någon ingång eller utgång.» (Henri Frankfurt)

Nu menar säkert många av mina lyssnare att denna relativism just är bakgrunden till mycket av tidens elände. Och detta är säkerligen till en viss grad riktigt! Men ändå vill man betrakta själva grundsynen som sund och oarterna som ett slags barnsjukdomar som för den delen även tidigare givit sig till känna och väckt förargelse hos äldre och stadgade personer. Ungdomen har alltid känt en viss vantrivsel i deras umgänge, av skäl som en av våra dagars idoler, Bertolt Brecht, beskriver i Mahagonny med orden: "

Weil zu viel Ruhe herrsacht
Und zu viel Eintracht
Und weil zu viel gibt,
Woran man sich halten kann.

Detta är alltså den diametralt motsatta synen mot den som Haqvin Spegel och hans samtid hyllade!

Mera än relativismen är det emellertid en annan egenskap som i våra dagar på ett ödesdigert sätt präglar kulturlivet, nämligen den ängsliga lusten att frigöra sig från det förflutna. Den bottnar som vi vet i en nästan fetischartad dyrkan av den högindustriella maskinkulturen och allt som följer i dess spår. Vi har denna dyrkan gemensam med de s. k. utvecklingsländernas folk, som demonstrativt vill se till att deras historia blir utplånad ur medvetande och minne. De är, liksom företrädarna för

samma uppfattning hos oss, djupt okunniga om kulturutvecklingen i stort och behäftade med allvarliga mindervärdeskomplex som är livsfarliga för omgivningen och dess hälsotillstånd.

Själven en företrädare för dem som har att bereda kulturminnena det skydd som de över huvud taget kan få i denna föränderliga värld, vill jag gärna ge den gamle skarpsynte skalden Robert von Kraemer rätt, när han en gång skrev:

Att tro det gamla nödvändigt,
endast därför att det är gammalt,
detta är närsynthet.
Det gamlas förtjänst ligger däri,
att det en gång var ett nytt.

Man kan gott förstå att ungdomliga sinnen stundom rasar mot vad de känner som trycket från en stor börda av tradition och under generationer sammanbragt vetande. Men denna känsla och denna uppfattning avslöjar en allvarlig felsyn: Man uppfattar det förflutna som en hämsko för framåtskridandet, som bojar ägnade att hålla kvar föråldrade institutioner och betraktelsesätt. I klara ord har den berömde engelske språkmannen och kulturhistorikern Gilbert Murray bemött denna uppfattning:

»Till en början brytes inte dessa bojar genom någon form av okunnighet. Medvetandets bojar brytes genom kunskap. I den mån människan är en slav under det förgångna är det genom att *förstå* det förgångna hon har möjlighet att bli befriad. Men i själva verket är det aldrig det förgångna som klavbinder oss; det är alltid det närvarande. Det är inte sextonhundralets och sjuttonhundralets (och adertonhundralets) konventioner som gör människan konventionell. Det är vår egen tids konventioner. — — — Vad man behöver för att nå frihet är att komma förbi vad som *nu* binder oss. En människa som är slav under teorier måste komma utanför dem och observera fakta. En människa som är slav under sina egna önskingar och fördomar måste vidga sin erfarenhet och sin föreställningsvärld. Men vad som förslavar oss mer än något annat och begränsar vår tankevärld, förlamar vår förmåga och sänker vår standard är det närvarande, vår närmaste omgivning, accepterad och godtagen av oss själva och alla andra. — — — Nej, fortsätter han, att uppsöka det förflutna är inte att gå i fängelse. Det är att fly ur fängelset, emedan det tvingar oss att jämföra vår egen tids vägar med dem som generationer före oss har gått.»

Själva klagomålet över antihistoricismen är för övrigt inte något nytt. I alla tider har det bestått en generationsmotsats som då och då tagit sig eruptiva uttryck och åstadkommit — allt efter omständigheterna skräck och fasa eller enbart betänksamhet hos reflekterande medmänniskor. Jag kan, bara som ett exempel, anföra vad den bitske Uppsalaprofessorn Adolf Törneros en vårdag 1827 skrev till sin vän och förtrogne Melcher Falkenberg: Han fann »det märkvärdigt att se, huru vansinnigt de liberala hjärnorna i tid och otid fäktade mot all historisk kontinuitet i vetenskapernas så väl som i staternas liv. Ingenting annat än den när-

varande tidens alster lämnas av dem i helgd, i fall de konsekvent skulle utföra sin princip. — — — Tacka Gud, fortsätter han, det icke efter samma princip påstås en vacker dag, att man bör avla sig själv, för att vara kvitt alla band av historisk kontinuitet och behörigen kunna följa med sin tid».

Kanske får vi trösta oss med de märkliga tankar som Carl Jonas Love Almquist låter den unge prästen i »Kapellet» utveckla för sin församling — ord som förefaller mig särskilt lämpade att anföras i denna krets av gamla och unga generationer av Örebrokarolinare:

»Det är en stor sanning, att ålderdomen i varje århundrade ser på ungdomen såsom på sin präst, sin anförare, sin hjälp, sin styrka. Det är de unga, som skall draga världen fram. Gud själv var en blott trettioårig man, när han dog för världen, och införde ett nytt levnadssätt genom korset.

Varje hjälte, varje framförare, varje grundläggare har varit en ung man. Efter komma senater av vördnadsvärde åldrige, som sätta sig att styra, att utföra hans verk; och de konservera det grundlagda — tills en ny yngling kommer, som förer människorna ännu ett steg, varpå åter gamla sätta sig att utföra, upprätthålla och bevara detta.» .

Dock, ingen av oss är ofelbar, inte ens de yngsta bland oss, och man skulle gärna önska att banérförarna ville erkänna värdet även av dessa de äldres upp-gifter och insatser. Endast genom dessa kan kulturarvet räddas över från generation till generation, till glädje och rikedom för ständigt nya släkten. Eller som Karl Ragnar Gierow för helt kort tid sedan så vackert uttryckt det:

Som flod, som vind och väder
förändras tidevarvet.
Den uppgift vi bekläder
är denna enda: arvet.
Det är i kraft av roten » som kronan yppigt blommar.
Varhelst vi går, rör foten
vid ärvda rikedomar.

Den rikedom vi lyfte
av ingen människa äges.
Vi ärvde plikt och syfte,
och krav, som aldrig väges.
Oss alla bjuder lagen
att stå för minsta skärva
till svars hos morgondagen
som efter oss skall ärvas.

GUNNAR HELEN:

Studentjubileet den 4 juli 1966

Bröder av de stora dagarna på trettitalet
kallats samman av den trio uti båten
som sen länge sört för jubileumsståten.
Vi som brevet fick och ställts i kvalet
svarat strax: »Att bli hemma hos Vår mamma
denna dag, är ungefär precis detsamma
som att aldrig mer vår skola se igen.
Ännu styr vår egen COB på gamla Karro
men vem vet hur skolreformers baro-
meter slinker väg och vad som sätts i scen
av Edenman och Palme och en annan en.
Han borde vetat bättre, för att inte säga hut
än stryka ordet läroverk från guldbokstäver ut.»

Men – strunt i politiken en dag som denna dag,
bröder av de stora dagarna på trettitalet,
– vad vore vi om de ej funnits till? –
Jo, en samling av den tristaste figuren
som intet visste om kinesiska muren
som Broddeson gav perspektivet till.
Mödosamt. vi knaprade på bildningsskalet
och även vi latinare fick hum om matematisk lag.

Spongman, Sandsjoe, Jungmark, Carlsson och Strandell
alla står de nu i ett förklarad sken,
minnet lyser blitt på bilden av vårt läroverks pedell
som stod sä rund och väntade i porten utav sten,
när någon kom för sent till aulans Karlén.
Så rinner bilder fram, allt mer sentimentala
och när sen glasen tömts blir våra ögon skrala
och vårt förnuft en aning miserabelt
— mer än vår mor därhemma anser tolerabelt —
och männen uti staten har glömt sin värdighet.
Nu gäller här i kvällens timma blott den färdighet
vi hade att vår granne viska fram till rätta svaret
och att slå volt på adrianska bolstervaret.
Men än i dag slår Gustaf Bergers skarpa öga ner
på viskarns mun som blottar sig för den som ser
och Slettengrenska raseriutbrotten skrämmer
den som i vuxenlaget tonen högt, högt stämmer,

Var slutar då den stora jubelfestens yra?
När bubblorna från glaset slutat stiga
och inga flickor invid borden synes niga,
vad återstår av goda råd, om än så dyra?

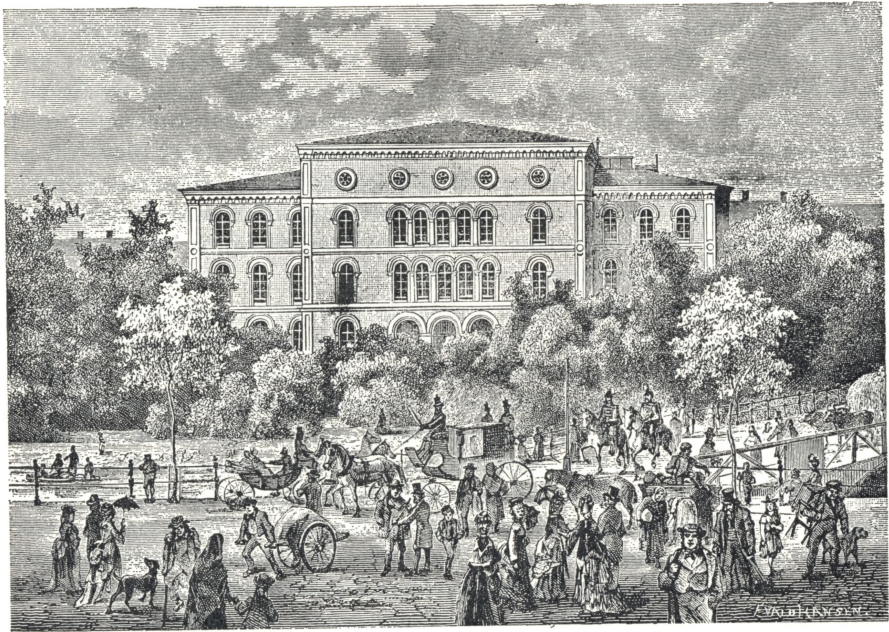
Svaret kommer från vår innersta reserv:
»Lyssna ej till Tegnér's och svartalfers tal,
inget jubileum får sluta i mjältsjukans dal!
— Du har ju rutinen från offentligt värv!
Se Dig omkring bland kända ansikten och miner
Du är ju åter i den gamla klassen
bland vänner som betydde mer än syskon och kusiner.
De länkar vänligt in Din håg i kända passen.»

Bröder av de stora dagarna,
när gullvivan står rak som streck i hagarna
och gredelin syren slår ut bak planket på den gård,
där tonårskyssen växlades i hemlighetens vård,
då är vi åter komna till ungdomens kvarter
och blodet rinner snabbare i krympande artär.
Då har vi rätt att hurra för oss själva,
då ger vi katten i allt det som hänt sen trettisex
och glömmer allting annat än de minnen som här väcks.
Så res Er nu och spänn ut bröstet,
sträck på halsen, klara rösten, ,
för nu kommer levet för de stora dagarna
och oss som lydde blott kamratskapslagarna.
Leve Karro, leve 36, länge leve vi själva.

Örebro gamla teater skall restaureras

En tidningsnotis i somras hade, ovanstående rubrik. Den måste sägas innefatta en glädjande nyhet för alla örebroare, nuvarande och före detta. I notisen erinrades om att teatern stått oanvänd sedan 1936 — den har dock utnyttjats som lagerlokal!

Örebro stad, som numera äger teaterbyggnaden, har anslagit en stor summa pengar för att istandsätta den gamla teatern. Uppdraget att planera renoveringsarbetet har lämnats till arkitektbröderna Erik och Tore Ahlsén. — Här kan som en kuriositet nämnas att det var två bröder, med namnet Wijnbladh, som också svarade för de ursprungliga ritningarna. Det är dock blott den ene av dessa, Fridolf Wijnbladh känd också som skapare av Örebro rådhus och Stora hotellet — som vanligen nämnes som byggnadens arkitekt, när den andre brodern efter en tid övergick till annat verksamhetsfält. Som en mycket intressant men rätt besvärlig uppgift karakteriserar arkitekt Erik Ahlsén det givna uppdraget. På grund av att den gamla byggnaden varit utsatt för ett ganska långt gånget förfall behövs omfatt-

Örebro Teater. Träsnitt efter teckning av C. S. Hallbeck i Ny Illustrerad Tidning 1866.

tande arbeten för att teatern skall återställas i det skick den hade vid invigningen den 1 januari 1853. Därtill kommer att man måste utrusta teatern med vissa praktiska anordningar, som nu saknas, ordentliga garderober med mera.

Örebrofåfånga hette en pjäs av Johan Jolin, som framfördes av Pierre Delands sällskap vid teaterns invigning. Jag vill föreslå att man gräver fram detta skådespel och ger det också vid teaterns återinvigning. Detta sagt enbart därför att jag tycker det skulle vara pietetsfullt att dra fram i ljuset ett numera bortglömt men i varje fall tidstypiskt stycke. Att det skulle vara ett tecken på någon särskild *fåfånga* att Örebro stad låter iståndsätta sin gamla teater, det tycker jag inte alls.

Nej, det är naturligtvis enbart hedrande att man vill rädda den åldriga Skådebanan från förstörelse.

Klart är att då den mer än hundra år gamla teatern åter kan visas i ursprungligt skick har staden blivit en verklig sevärdhet rikare.

Nu har ju Örebro den stora moderna Hjalmar Bergman-teatern, den borde väl räcka! Ja visst, men det är troligt att ett gästande teatersällskap med en klassisk pjäs på repertoaren hellre skulle spela på den anrika scen, om vilken Gösta Ekman och många andra betygat att där fanns den där speciella teaterdoft som varje skådespelare älskar. Förresten lär väl en fast ensemble inte vara någon utopi för en stad i så stark utveckling som Örebro (om ungefär trettio år beräknas Örebro-regionen ha 300.000 invånare), och då om inte förr är det nästan nödvändigt med två scener.

*

Varje örebroare av äldre årgång har väl sina speciella minnen från Örebro teater. För de flesta av oss var det allra första teaterbesöket just en kväll på hemortens enda skådebana – en resa till någon av Stockholms teatrar var förr ett stort företag. Den första konfrontationen med scenens fantastiska värld blir alltid en upplevelse, och nöjet blev för en karolinare inte mindre av att teaterbesök hörde till de »allmänna nöjen», som omnämndes i skolans ordningsbestämmelse: »Åstundar lärjunge att utan föräldrars eller målsmans sällskap bevista allmänna nöjen, begäre rektors eller klassföreståndares tillåtelse».

Nedtecknaren av dessa rader upplevde sin första teaterföreställning som förstaklassist 1922. Det stycke som då gavs var folklustspelet »Närkingarna» av C. A. Anrep. Föreställningen hade en speciell anknytning till Karolinska skolan, eftersom en av de amatörskådespelare som framförde stycket — och som hade en viktig roll — var adjunkten Elof Brodén. Då denne var min egen klassföreståndare, torde för övrigt den där passusen om klassföreståndares tillåtelse knappast ha utgjort något hinder... Brodéns roll minns jag inte så mycket av, men jag kommer ihåg att han fick användning för sin vackra sångröst — inte för inte var han gammal O.D.-ist. Roligaste rollen i pjäsen utfördes på ett sätt, som man förstod att helt uppskatta. Långt senare har jag erfarit att rollen spelades av en från Värmland lånad naturskådespelare vid namn Fridolf Rhudin!

Ett mycket speciellt minne från Örebro teater har karolinaren Waldemar Runefeldt berättat på annan plats i detta häfte: han har som skolpojke i seklets barndom »sparkat böljor» på teatern!

Tar vi så ett raskt steg över till »verklig» teater, så kan väl helt kort erinras om Örebro teaters stora betydelse för den örebroare, som kom att bli en av de främsta svenska dramatiska författarna, Hjalmar Bergman. Erik Hjalmar Linder har berättat därom, senast i en just utgiven liten bok, *Wadköpingsvandring*. Den blivande författaren var redan under skoltiden en mycket intresserad åskådare på den teater, som för övrigt låg alldeles intill hans barndomshem i dåvarande sparbankshuset.

*

Ovanstående anteckningar – föranledda av den glädjande underrättelsen om Örebro teaters snara pånyttfödelse – må avslutas med ett citat ur den förträffliga Handbok för resande i Örebro (utgiven 1883). Efter att ha nämnt om teaterns invigning fortsätter utgivaren, Gustaf Blomquist: »Med rätta ansåg man detta teaterhus vara det ståtligaste i landsorten, och arkitekten förtjenar mycket beröm för sin skapelse som utmärker sig för sin rena fulländade stil».

Per Tegner

Från vår skola

När jubileumssommaren 1965 närmade sig sitt slut, började åter ett läsår vid Karolinska läroverket i Örebro. Höstterminen inleddes med inträdes- och flyttningsprövningar den 24 augusti, upprop för grundskolan och fackskolan den 25 augusti och för gymnasiet den 31 augusti.

Höstterminens sista dag var den 21 december. Vårterminen började den 9 januari och slutade den 10 juni för alla delar av skolenheten. Högtidstalet vid gymnasiets och fackskolans avslutning hölls av landshövding Valter Åman.

Antalet elever var vid läsårets början 1.079. En elev, Eva Karlsson i L 1³, avled den 4 mars 1966. Varmt religiöst intresserad efterlämnade hon ett ljusst och vackert minne bland lärare och kamrater.

Försöksverksamhet med femdagarsvecka ägde rum under hela läsåret, vilket medförde att något färre lov dagar och friluftsdagar kunde uttagas. Flera undervisningstimmar kunde varje dag läggas in på schemat, därigenom att längden för samtliga fastställdes till 40 minuter. Mot slutet av vårterminen blev denna försöksverksamhet föremål för en enkät bland lärare, målsmän och elever. De flesta var nöjda med femdagarsveckan, men gymnasiets elever kände, såsom skolans kollegium i sitt yttrande före försöksverksamheten hade förut sagt, sin arbetsbörda tyngre än tidigare.

Under tiden den 3—8 december gästades skolan av lektor Helena Bruun från Salo samgymnasium i Finland. Den 12-22 april fullgjorde adjunkten vid läroverket Ann Margret Elmroth sin tjänstgöring vid Nykobing Mors gymnasium, och i stället gästades läroverket av lektorn vid nämnda skola Knud Hansen, som meddelade danskundervisning i olika klasser på gymnasiet. Eleven Leena Toivola från Helsingfors deltog som Föreningen Nordens stipendiat i undervisningen i klass AII³C under tiden 14.4-22.4.

Den lärarutbildning vid Örebro-skolorna som börjat höstterminen 1964, inspekterades den 25 och 26 november 1965 av undervisningsrådet Einar Hårleman. 36 av de 39 lärarkandidater som utbildades under hösten 1965, fick sina vitsord vid terminens slut, och för tre av dem återstod handledd praktik under vårterminen. Därmed hade Karolinska läroverket och de samverkande Örebro-skolorna tills vidare fullgjort sitt uppdrag i lärarutbildningens tjänst. Den stora tillströmningen till lärarkursskolorna var följden av en medveten strävan från skolöverstyrelsens sida att påskynda lärarutbildningen för så många som möjligt.

I och med utgången av 1965 minskade mängden av ansökningar och de provisoriskt upprättade lärarkursskolorna drogs in. Därmed utplånades ett lika roligt som arbetsamt inslag i skolans liv, men drömmen om en

lärarhögskola i Örebro lever kvar. Skolöverstyrelsen föreslog f. ö. också i sitt yttrande över Lärarutbildningssakkunnigas förslag att en sådan skulle inrättas. Regeringens förslag i ärendet föreligger inte, när detta skrivs, men det lär denna gång inte vara gynnsamt för Örebro. Hoppet riktar sig i stället mot framtiden!

Studentexamen ägde rum dels den 10 december 1966, då en av skolans elever godkändes, liksom fem elever från fem andra gymnasier i MellanSverige, dels den 28—30 april 1966, då 218 examinander godkändes. Det senare är och kommer säkert att vara den största studentkullen i skolans hävder — de följande kullarna har i varje fall nu mindre omfattning.

Ordföranden i elevernas förtroendenämnd var under läsåret Mats Odén, A II³B. Nämnden utgav liksom föregående år skolans tryckta katalog. Vid höstterminens avslutning överlämnades ett av Örebro stads kulturstipendier »Till Hjalmar Bergmans minne» åt eleven Peter Flack, A III3

Den 15 oktober ägnades gymnasiets och fackskolans friluftsdag åt »Operation Dagsverke» av numera vanligt slag. Vid föräldraföreningens årsmöte den 22 februari höll redaktör Arne Weise föredrag över ämnet »En TV-producent ser på ungdomsarbetet».

Den 4 juni firades allmän karolinaredag, varvid högtidstalet hölls av ordföranden i Sällskapet Örebro-Karolinare i Stockholm, professor Gösta Berg, och diktaren Sten Haglden läste en för detta tillfälle särskilt skriven prolog.

Till innehavare från 1.7.66 av den nyinrättade tjänsten som studierektor för gymnasiet och fackskolan har förordnats adjunkten vid Karolinska läroverket Per Eric Boström, och som studierektor vid grundskolans högstadium vikarierar sedan 15.8.66 ämnesläraren Einar Jacobsson.

Till adjunkt i kristendoms-kunskap, historia och samhällskunskap från 1.7.66 har förordnats fil. mag. Ulf Rasmusson, till adjunkt i svenska och engelska fil. mag. Ulf Flodén och till adjunkt i matematik, fysik och kemi fil. mag. Anna-Britta Hedlund. Lektor Bo Nyman är tjänstledig för att tjänstgöra som konsulent i skolöverstyrelsen, och adjunkten Margareta Allerdahl är byrådirektör i samma verk. Lektorn i fysik Tage Sundström har från 1.7.66 utnämnts till universitetslektor vid Umeå universitet.

Höstterminen 1966 började den 25 augusti med studiedagar för lärarna. Upprop för alla elever hölls den 29 augusti. Försöksverksamheten med femdagarsvecka pågår.

Från 1.7.66 har skolan ingen statlig del utan är uteslutande kommunal. Det gymnasium som leder fram till studentexamen, har börjat avvecklas. I stället har skolan fått sju klasser av det nya gymnasiets första årskurs (G 1) och två nya klasser av den tvååriga ekonomiska fackskolan (F 1), samma skolform med vilken föregående år försöksverksamhet påbörjades. Tre och en halv av de nya gymnasieklasserna har humanistisk-samhällsvetenskaplig tillvalsgrupp, en och en halv ekonomisk tillvalsgrupp (motsvarande handelsgymnasiet) och två klasser naturvetenskaplig till-

valsgrupp. Intagningspoängen till gymnasiet var 3,31 (genomsnittsbetyg för elever med slutbetyg från grundskolans nionde årskurs).

Lärjungarna är 1.075 (fyra mindre än föregående år), därav 498 pojkar och 577 flickor. Gymnasiet omfattar 573 elever, fackskolan 138 och grundskolans högstadium 364. I G 1 intogs 131 flickor och bara 78 pojkar, varför en klass med humanistisk-samhällsvetenskaplig tillvalsgrupp innehåller enbart flickor.

De gamla klassrummen under samlingsalen har under sommaren byggts om till ett nytt bibliotek med bokrum, arbetsrum och tidnings- rum. I våningen en trappa upp i huvudbyggnaden har inretts ytterligare expeditjonslokaler och lärarrum, och två grupprum har inretts i kapprummet i bottenvåningen. Salar för undervisningen i trä- och metallslöjd och textilslöjd har inretts i fastigheten Slottsgatan 19, liksom två salar för läroämnena. Undervisningen sker också i paviljongbyggnaden Skolgatan 2 och i Tullhuset vid Södra Grev Rosengatan (Örebro Praktiska Språk- och Handelsskolas lokaler). Gymnastikbyggnadens bottenvåning skall under hösten byggas om till skolmåltslokaler. Från och med vårterminen 1967 får samtliga elever vid skolan fria Skolmåltider. Fria läroböcker har grundskolan haft sedan 1962, gymnasiet och fackskolan från innevarande termin.

I och med att realskolan upphörde för ett par år sedan, var Karolinska läroverket i själva verket inte längre ett »läroverk», och vid sammanträde den 14 september 1966 fastställde Örebro skolstyrelse skolans namn till *Karolinska skolan*. Samtidigt fick den sammanslagna s. k. Nikolai-Risbergiska skolenheten namnet *Risbergiska skolan* och Tekniska gymnasiet blev *Rudbecksskolan*. Den gamla skolan vid Kungsgatan, som upplåtits till akademisk undervisning, fick namnet *Bilbergiska skolan* efter professorn och biskopen Johannes Bilberg som 1692-1701 var kyrkoherde i Örebro, och stadens yrkesskola blev *Virginska skolan* efter Tekniska skolans förste rektor som var en banbrytare också på praktiska yrkesutbildningens område.

Som den märkligaste händelsen under höstterminen 1966 kommer säkerligen inte namnändringen att räknas utan lärarkonflikten. Den 20 oktober 1966 drabbades 52 av skolans lärare av avtalsverkets lockout, och från den 24 oktober strejkar dess rektor och studierektorer, vilka hade undantagits från lockouten.

När undertecknad nu, 30.10.66, läser korrektur på ovanstående redogörelse och därvid lägger till några rader, utför jag detta arbete inte som tjänsteman utan enbart som medlem av Karolinar-sällskapet. Om den senaste utvecklingen har jag inte någon förstahandskunskap.

20 lärare torde vara kvar i tjänst, men flera av dessa svarar endast för enstaka timlärartimmar. Bara tre lärare med full tjänst i läroämnena undervisar alltjämt. För 38 av skolans 40 klasser har den lärarledda undervisningen upphört under flertalet av lektionerna.

Den 20 oktober samlades eleverna i tre omgångar i aulan och uppmanades att på bästa sätt ta vara på den tid som kunde gå, innan lärarna åter satt i katedern. Enligt given order spreds skolöverstyrelsens råd och anvisningar, men elevernas förtroendenämnd hade ett par dagar före

konfliktutbrottet uttalat att den *inte* tog ansvaret för att leda någon undervisning.

Rundvandringar i skolan den 21 oktober gav mycket skiftande intryck. En hel del elever arbetade, men andra ägnade sig åt kortspel och popmusik. Lokalbrist hade uppkommit genom att biologi-, fysik- och kemisalarna hade stängts av säkerhetsskäl. Ett utbrett önskemål var att man skulle få tillstånd att arbeta i mindre grupper utanför skolan. Det senare har också medgivits av Skolstyrelsen.

I skolans byggnader råder i stort sett lugn. Men hur det blir med kunskapsinhämtandet, vet ingen. Tills vidare.

Carl Olof Bergström

K. V. RUNEFELDT:

Ljuva ungdomstid

(ur en ofullbordad dagbok)

Stilla, sakta rassla bladen
uti ljusa sommarkvällen.
Tanken flyr från lästa raden.
Någon spelar Donauwellen.

Allting är så tyst och stilla
lätt vemodsfyllt sen dagen svann.
Tankar komma, sig förvilla
medan skuggestalter stiga fram.

Du ser på gråa pappersblad
hur förr du levde dag för dag.
Här talar ord i mängd så ömt
om sorg och glädje, som du glömt.

Så under tidens obevekliga gång
Livet, o broder, blev till saga och sång.

Vad är det? En dikt tillägnad en dagbok. Bladen, de rasslande och gråa, hörde alltså ej till något träd. Nej! Det rör sig om ganska torra pappersblad – visserligen av träd komma – på vilka för inte så länge sedan skrivits någon rad från dag till dag.

Ärade läsare! Tro nu inte att detta vill vara någon fortsättning på Karlsons »Örebro skolas historia». Ack nej! Därtill fordras en bättre vässad, skall vi säga en mera »urban» penna.

Till saken! Efter att ha legat i ide under mer än ett halvsekel, dök en liten tunn bok med svarta pärmar upp ur en skrivbordslådas djupaste djup. Den bar med grandezza ordet »Dagbok» på första sidan. Det blev dock inte så mycket av det stolta projektet. Dagboken börjar i januari ett år en gång i seklets gryning, troligen 1904, och slutar redan i mars samma år. Man får trösta sig med Strindbergs ord att »dygden ligger i strävandet, även om det misslyckas».

Här några utdrag om skolan — den Karolinska —, om fritiden — den efterlängtrade — och om Risbergiska, plantskola för ämnen ännu icke upptagna på skolschemat. — Kommentarer inom parentes. —

Den 18 januari: I dag har det varit skridskofest på Hamnbanan. Inträde 25 öre. Marschaller och kulörta lyktor lyste grant i mörkret. Mycket folk! På en granklädd estrad spelade en musikkår.

Den 25 januari: Äkte 50 varv på skridskobanan utan att vila. Det blev en mil.

Den 26 januari: Längd 1.57 m. Vikt 41.5 kg.

Den, 2 februari: Har läst slut en roman av Emile Zola, »Sanning». I Ryssland håller det visst på att bli revolution.

Den 3 februari: I sången har jag fått välja in flera nya kyrksångare. Några av de gamla hade lämnat tillbaka biljetter, som de fått för att bevista en konsert i kyrkan. Därför fingo de sluta. (Här födde sången inga ädla känslor.)

Den 5 februari: Det gick tämligen bra med de nya sångarna.

Den 10 februari: I dag har jag åkt på Feldts skridskobana.

Den 14 februari: Vi har börjat med fäktning. Tycker det är roligt. Snart blir jag en riktig »Don Quijote».

Den 24 februari: I går sattes det in i Örebro Tidningarna en begäran om lov för lärjungar i Karolinska läroverket. Undertecknat »Föräldrar». Följden blev att vi få lov nästa lördag. (Oskuldsfulla som vi var trodde vi först på det där med »Föräldrar». Men det lär inte ha varit med sanningen överensstämmande.)

Den 25 februari: Jag har druckit portvin, som var gott. 80 öre för en flaska. Men inte i en port utan hos Josef Backström (J. B. var en klasskamrat som trakterade utom med portvin även med pianomusik som en virtuos. Ibland spelade han orgel på morgonbönen. Han var även förste tenor. Han — och även jag — sjöng någon gång i en skolkvartett och även en gång på en Brage-soaré, fastän ingen av oss var med i detta illustra sällskap. Han — J. B. — blev sedan ledare för en manskör i landsorten. Nu är han blott ett minne. Han lämnade den här planeten för många år sedan.)

Den 26 februari: Läser »Onkel Toms stuga» och skall sedan läsa »De tre musketörerna», utgiven år 1900. (Utgivningsåret står faktiskt angivet. Annars frågade man väl knappast efter sådant vid den åldern.)

Den 5 mars: Vi sjöngo en ny mäsas i kyrkan i dag, som vi ej övat in. Men så lät det väl därefter också. (Min debut som musikkritiker.)

Den 10 mars: I skolan talas det om att Norge inte vill vara lydland under Sverige längre. Det blir kanske krig.

Den 11 mars: Var på kinematograf. [Här låg ett program. Det hade som rubrik: »Levande Bilder med nutidens bästa apparater».

Ur programmet:

1. En störd måltid. (Komiskt)
2. Cyklande brudfölje. (Ytterst roligt.)
3. Är gamle Brunte kannibal? (Mycket spännande.)
4. Den ihärdige hyreskrävaren. (Komiskt)
5. Den falska dockan. (Intressant och roande bild i flera avdelningar.)

Dessutom tvenne extranummer. Avgifterna å första plats 35 öre, barn 20 öre. Å andra plats 25 öre, barn 10 öre.

Sist å programmet stod följande vettiga uppmaning, vilket åtminstone bör ha tilltalat de ordningsälskande: »Allmänheten uppmanas att ej kasta programmen på gatan utan aningen kvarlämna dem i lokalen eller medtaga dem hem.»]

Den 16 mars: En cirkus har kommit till stan. Bertil och jag var där. Det fanns en häst som hette Lisa och som var utmärkt väl dresserad. Och en ormmänniska med 7 böjningar på kroppen.

(Bertil och jag stötte ihop en gång i småklasserna. Vi var — var och en för sig — sys-selsatta med att åka kälke på Stortorget. Utan kännedom om de enklaste trafikregler dro-gos vi till varandra. Så träffades vi under buller och brak för första gången. Efter ett stormgräl ur vilket jag, med den äldres rätt, ansåg mig ha utgått som segrare, urartade det hela i att vi blev vänner under många år framåt. Vänskapen fortsatte här i Stockholm, dit Bertil så småningom kom för att studera medicin. Nu är han sedan flera år i skuggornas värld.)

Den 18 mars: Har sparkat böljor på teatern. Femtio öre kvällen. (Det var en gammal fin, stilren teater där man såg de första teaterpjäserna t. ex. Den förgyllda lergöken» och »Kolingarnas midsommarnattsdröm». Skam till sägandes! Men man såg även operetter med Axel Ringvall som ledande rolighetsminister. Han hade förresten en bror som var kapten på Örebro III. Jag kände dem båda. Axel Ringvall hette även Valdemar i förnamn och av den anledningen — jag släpar på samma namn — fick jag kalla honom farbror. Av dessa båda gemytliga herrar har jag flera goda minnen både från teatern och från Ström-parterren, där farbror Axel uppträdde ibland på somrarna, samt från båtresor med Örebro III till och från Stockholm med kapten Ringvall som befälhavare. Men det hör inte alls hit. Det var några år senare. Det var egentligen teatern jag tänkte på. Den ligger där fortfarande. Grann till det yttre och med ett tjusigt läge. Men användes ej till sitt ändamål. Restau-rera teatern, låt fasadbelysning skingra kulturskymningen! En utopi, ty nu har det byggts ett Medborgarhus i Örebro och en teatersalong har inretts i detta. Ack ja!¹

Den 19 mars: Gick en stund på »Draget» med H. G. och E. M. (Ingen aning om vilka individer som döljer sig bakom dessa initialer. Förmodligen ett par »risgryn». »Draget» var som varje äldre Karolinare vet Drottningsgatan eller i alla fall en del av den. Drottninggatan var den fina gatan. Den tangerade — och gör så än — Stortorget. Med det mag-nifika Rådhuset. Den passerade Nikolaikyrkan — då stadens enda riktiga kyrka — och vid den gatan fanns de största och elegantaste affärerna. På den gatan härjade och slogs man aldrig, man nallade aldrig någon frukt där, ty det fanns inga fruktträd. Under yngre år pas-serade man bara där för att uppe i gymnasiet där lära sig flanerandets ädla konst.)

*

Här tog dagboken slut till sorg för skrivaren men kanske till glädje för sättaren. Om det heter sättare nu för tiden. Att skriva är att skriva

på, *om* eller *av*. Att skriva *på* har jag slutat med för länge sedan. Nu slutar jag med att skriva *om* något för att skriva *av* något. För resten hade det här väl aldrig kommit på pränt, om inte i dagboken också legat en dikt, som kanske kan räddas från papperskorgen av den illustrera tidskrift du just nu bläddrar i.

Dikten rör sig endast i periferin kring Karolinska Läroverket. Ämnet som den handlar om är dock ej främmande för en Karolinare av gamla stammen.

*

Med författarens tillåtelse får red. här inskjuta följande *kommentarer*:

Dikten »Risbergs pension» — som här återges så som den finns införd i Valborg Sundblads bok »Tiden flyr bort uppå hastande vingar» (1932) — är författad av Wilhelm Möller, troligen i början av 1880-talet. Möller var född 1861 och blev student i Örebro 1883. Han var bragist såsom framgår av protokoll återgivet i Brageförbundets jubileumsskrift 1938. I den 1894 av Vilhelm Berger utgivna skriften »Örebro-studenter 1864-1888» uppges att M. var »litteratör i Stockholm». Om hans vidare öden har tyvärr ej gått att få fram några uppgifter.

För förståelse av dikten bör kanske nämnas att Risbergska skolan vid den här tiden (närmare bestämt åren 1868—1904) var inrymd i Videstrandska gården i hörnet av Olai-gatan och Faktorigatan, sedermera tingshus.

*

RISBERGS PENSION

Mel.: »Sandahls kanon»

Och lyster det någon en visa att höra,
Så vill jag på lyran strängarna röra
Och sjunga med glädje en flyende ton
Om några små »socker» i Risbergs pension.

Ett hundratal flickor helt olika gamla
Sig åtta på dagen till arbetet samla
Och i Karolina det höres på ton
Ett märkeligt kackel från Risbergs pension.

Förlåten mig flickor, att jag eder ritar,
Om likhet jag noga mig likväl beflitar,
Och därför det händer, att min recension
Ej faller på läppen i Risbergs pension.

De äro som nämndes helt olika gamla,
Men alla de gå och förälskade famla.
I dag älskas Petter, i morgon Jon,
Ty flyktighet finnes i Risbergs pension.

Och när som det ringer och klockan är åtta,
Vart »gryn» är förtjust att få möta sin »rätta»,
Ty dessa de gå för att taga motion
Där nere på gatan vid Risbergs pension.

Då ser man så väl, om man ögon har bara,
hur härliga, sköna de tycka sig vara.
Ack, Amor han är just den helga patron
Som tillbeds därnere i Risbergs pension.

Knappt 10 år tösen en dam ren vill vara
Och räknar sig ren till de älskvärds skara.
Hon önskar att kjolen skall skygga för skon.
Ty lillgammal är man i Risbergs pension.

Knappt 13 år gamla de hava små möten,
På kärlekens vatten de flyta som flöten.
De skakas vid vågskvalpet utan pardon,
De stackars små flickor i Risbergs pension.

I Södermans längtan och dylika sånger
De ljuta sin tränad, sin sorg och sin ånger.
Pianot det dånar som skott ur kanon,
När tröskat det bliver av Risbergs pension.

Blir hullet för mycket och sidan för frodig,
Var flicka tar snörlivet på sig helt modig.
Se'n bliva de smärta som myran på mon,
De stackars små flickor i Risbergs pension.

Och håret skall kamma på nyaste modet
Från kinden förjagar man listeligt blodet
Om den är modärn, den där färglösa ton.
Man är intressant uti Risbergs pension.

I n t r e s s e t tycks stort vid butiker i staden.
Att garner och böcker bese stannar raden.
Men om på intresset, du vän, sätter tron,
Du kuggas! Där s p e l a r sig Risbergs pension.

Nu vill jag ej längre bland smädare fräcka
Er flickor modärna med smädelser gäcka.
Nu har jag er häcklat förutan pardon.
Oh, kan jag förlätas i Risbergs pension?

Så tron ej, att saken skall mycket mig skrämna
Och hämndattentatet det skall jag nog hämma.
Och nu ett farväl uppå nästa motion
Jag hälsar »Au revoir» Risbergs pension.

*

Historien har en fortsättning: ett av risgrynen skrev en motdikt, som för övrigt lär ha väckt stormande jubel hos karolinarna. Författarinnan var möjligen, uppger Valborg Sundblad, den sedermera främst som målarinna kända Tyra Kleen. Ur dikten återges här några verser — den finns i sin helhet införd i rektor Hilla-Britta Lindebergs skrift »Risbergska skolan 100 år» (1963).

Visst lyster det alla en visa att höra
när någon, som kan det, på lyran täcks röra
men visor som flyter som »Sandahls kanon»
dem anser man simpla i Risbergs pension.

Ett åttital flickor, helt olika gamla,
Vi punktligt var dag oss till arbete samla,
men, gossar, ni höra ej rätt ifrån bron,
ty aldrig det snattras i Risbergs pension.

Om tioårstösen en dam ren vill vara,
så räknar sig pojken till herrarnas skara
och det fastän byxen ej räcker till skon.
Så lillgammal är ingen i Risbergs pension.

Uti sin förening de tätt hålla möten,
de små gymnasister, fast lätta som flöten
då tankarna sväva förutan pardon.
D e t kallar man snatter i Risbergs pension.

Ett fjun blott på läppen, då är man Cupido. .
Men läggen, små gossar, den drömmen åsido,
ty barn skola hava en barnslig fason,
det kallar man dygd uti Risbergs pension.

Det smärtar er att vid butiker i staden
vi stundom beskådande stå hela raden.
Men vad är det väl som då skymmer er zon?
Jo, spegeln för er skymms. av Risbergs pension.

Se här, edra herrar smädare fräcka,
ni täckts att oss flickor med smädelser gäcka,
men svar på ert tal ni fått utan pardon.
Så frukten och bäven för Risbergs pension!

Nog var det rätt höviska »smädevisor» man skrev för åttio år sedan.

Universitetsstaden Örebro

Med universitet menas enligt gammal hävd ett akademiskt lärosäte med fyra fakulteter: teologisk, juridisk, medicinsk och filosofisk. Något sådant universitet har inte upprättats i Örebro men inte heller någon annanstans i Sverige sedan 1600-talet. När det sägs att Örebro inte fick något universitet 1966, menas framför allt att riksdagsbeslutet gynnade Linköping mer än Örebro. Däremot är det ingen överdrift att säga att även Örebro har blivit en universitetsstad, med den innebörd som ordet håller på att få i 1960-talets Sverige.

Först och främst skall Örebro få en filial till Uppsala universitet. Fullt självständig blir institutionen alltså inte, och den för eleverna inte längre än till 2 betyg i ämbetsexamen. Men den omfattar såväl naturvetenskapliga som humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen, och studentantalet avses skola växa från 700 höstterminen 1967 till 4.000 under läsåret 1974/75.

Någon lärarhögskola tycks Örebro inte få i den här omgången, men däremot har en ny gymnastik- och idrottsskola börjat (med 75 elever 1966 och 300 1974/75), och en socialhögskola skall sätta igång den 1 januari 1967 med 60 elever för att 1974/75 kunna ta emot 300 elever. Ett yrkespedagogiskt institut inrättas till nästa läsår för ett par hundra elever.

För universitetsfilialen skall lokaler byggas i Östra Mark. Gymnastiklärarhögskolan håller t. v. till i Idrottshuset och Centrala verkstadsskolan. Socialhögskolans verksamhet kommer att äga rum i Medborgarhuset samt i de lokaler vid Drottninggatan, som f. n. hyser uppboresverket. Det yrkespedagogiska institutet kommer att upprättas i nuv. Bettorpskolan i stadens nordligaste del.

En av de viktigaste uppgifterna är att få fram studentrum i tillräcklig omfattning. På Södermalm byggs redan ett par hundra studentbostäder. Ytterligare några hundra skall tillkomma i trakten av Tybble.

Till kårhus för Örebro studentkår har upplåtits fastigheten Olaigatan 30, det gamla trivsamma huset med den tyvärr stympade men alltjämt grönskande Högströms-poppeln.

COB

Innehållsförteckning

<i>"Skolmästarna skola med en redlig underhållning försörjda varda"</i>	1
<i>Sven Hagliden</i> , Prolog med citat.....	3
Karolinare-dagen 1966.....	5
<i>Gösta Berg</i> , Det förflutna och det närvarande.....	7
<i>Gunnar Helén</i> , Studentjubileet den 4 juli 1966.....	13
<i>Per Tegner</i> , Örebros gamla teater skall restaureras.....	15
<i>Carl Olof Bergström</i> , Från vår skola.....	18
<i>K.V. Runefeldt</i> , Ljuva ungdomstid.....	22
<i>C O B</i> , Universitetsstaden Örebro.....	28

Årsskriftens adress: c/o P. Tegner, Agnegatan 31, Stockholm K.